

LA PSIKOLOGIO DE LA MURDO.- (I-a daŭrigo)
II.- Difinoj kaj orientigo.

"Murdo" signas specon de malpermesata hommortigo; do neniel temas pri la faro de soldato dum milito, de ekzekutisto en sia ofico, de persono en kazo de leĝa defendendo.

Tilas diverse - sendube pli en la praktiko ol laŭ la leĝolibro - atenci ties vivon: la aŭtoro de akcidento plenumas tion pro manko de singardo kaj jen nevola hommortigo (punjura kodo, art.418-419, okaze de trajn-akcidento, art.422); oni batas kaj vundas iun, kaŭzas ties morton, kvankam ĉi rezulto ne estis celata, kaj jen la misfaro de art.401; oni ankau povas mortigi kun la intenco mortigi kaj jen mortbato (doodslog, art.393); se antaŭmedite akompanas tiun mortbaton, ni akuzos pri murdo (moord, art.394).

Certaj cirkonstancoj eventuale pligravigas ĝin, kaj igas ĝin respektive patremurdo (art.395), infanmurdo (art.396), venenigo, (art.397). En tiu rubriko ni aldone menciuj la abortigon (art.348 - 353) -- estaĵo morgaŭa, ja vivanta, tiam estas la viktimo --, la mortigon dum duelo (art.430) k.t.p.

Fakte, kiel la titolo montras, ni principe atentis nur la murdon; la mortbato kun la intenco atingi tiun sekvon kaj kiun plie pripensita krima intenco antaŭas. Nia esplora kampo, nun jam tre klare limigita, ankoraŭ pli malvastiĝas, tiel ke nur la normalaj kazoj, do ne la patologiaj, estos pri-traktataj, kvankam la teorio ankau aplikiga al tiuj ĉi; ni do ekskludas la murdojn kie nekutimaj kaj morbaj (ziekeliĝk, morbide) procesoj disvolviĝis en la konduto de la krimulo.

La dirita normala murdo estas pristudata el la vidpunkto de la psikologo. Estas notinde ke tiu aspekto, kiel interesa ajn, estis ja tute neglektata tiel ke la supraĵaj kaj nekompletaj konceptoj de Darwin, Lombroso kaj aliaj antropologoj restis en modo, kvankam ili ne konsideris la veran, efektive esencan flankon, nome la internan sintenon de la krimulo kaj la rilatojn de lia ago kun lia morala personeco. La kono tiel akirita riveligis danĝera fragmenta kaj skema kaj neniel akordigebla kun la kompleksa realo: la krimulo ne estas reduktebla al senkarnaj kaj ĉiam identaj tipoj, kiaj unuflanke la okaza (normala), aliflanke la instinkta (au denaskiga, do tute neresponda), precipe kiam ĉi lasta ĉefe baziĝas sur ecoj eksteraj, fizikaj, el kiuj la animo estas for; kontraŭe, li restas homo, indi viduo kiu indas kaj nepre postulas ke oni konsideru lian sintenon en la reala medio, la medio de la interna vivo, en la lumo de lia tuta personeco. Dro. Profesoro F. De Greeff, kiu cetere verkis la tezon pri la psika ekspliko de la murdo kaj de kiu ni pruntis ĝin (1), trafe vertigas tiun en sia "Introduction à la Criminologie" (2);

"...oni tre forgesas ke la krimulo antaŭ ĉio estas homo: estaĵo kiu multe pli similas la aliajn ol li diferas de ili, ke li ne estas pasiva objekto, senkonscia aŭtomato, svingata de la heredeco, de la endokrinologio, de la sociaj cirkonstancoj kaj movata al la krimo saŭve kiel la meĥanika serpento de Vaucanson."

"Kiel la aliaj homoj, la krimulo konstruas sian vivon, direktas ĝin, eraras, korektas, ekzaltiĝas kaj suferas; kiel la aliaj homoj li ne konscias la sekretajn influojn de faktoroj pli malpli morbaj sur liaj inklinoj; liaj decidoj kaj agoj reprezentas, kiel tiuj de la aliaj homoj, kion li povis fari plej bona en donitaj cirkonstancoj."

"La historio de lia krimo, de lia vivo, estas antaŭ ĉio homa verko. Kaj ni ne estos reale progresintaj, tiel longe ke, limigante nin ĉe donombrado de la kaŭzoj kiuj agas, ni ne estos kapablintaj refari per ĉiu tiu disa materiala, psikologia tuton, stabilan kaj akcepteblan, rekonstruon de la reala mensa vivo de la subjekto."

Tiu "remunto" de la animoprocesoj kiuj kondukas al la krimo ne toleras studon en la absoluto; la metodo estos do specife kompara.

Generale, la nura fruktodona laboro konsistas en la kompara de la fizika kaj psika personeco de deliktulo kun tiu de honesta homo, pleje samspeca, rilate la medion, la intelekton, la moralan komprenon, la edukon, la regionon, kaj eĉ la heredon kaj difektojn. Speciale, koncerne la murdon, oni notu ĝian similecon al ago grava, t.e. ago kiu modifas la ekzistadon, riskigas la estontecon, la kontraŭo de ago ĉiutaga, banala. Longa psika evoluo (ne aŭ malbone konata de la subjekto) karakterizas ĝin kaj ĝi obas fundamentajn leĝojn; cetere, ĝia manko markas la murdon je nuanco ekster-norma, la for-esto de morala lukto, de adaptiĝo pro ekzemple abrupta emocia naskiĝo de la ago aŭ konscienco plene sensentigita (kutimiĝo aŭ morala degeneriĝo)(3) kaj tiajn krimulojn la tezo ne ampleksas. Kiel tipan agon gravan, kies evoluo similas tiun de murdo, Dr. E. De Greeff elektis la konvertiĝon de la civilizotoj kaj li ilustris ĝin per la priskribo de R. Allier en la "Psychologie de la conversion chez les précivilisés"(4).

III.- La ago grava tipa: la konvertiĝo.

La konvertiĝo ne estis prenata kiel ago tipa grava sen motivoj: ĝi estas unue bone observita fenomeno, pri kiu la informoj estas abundaj kaj kredindaj, kaj ĝi estas dua, se oni rilatigas ĝin kun la indiĝenaj kadro kaj vivo, grandparte kontraŭsocia (kiel la krimo mem).

La venonta konvertito iĝas loko kie diversaj procesoj malvolvas sin, kiuj movas al konvertiĝo aŭ almenaŭ ebligas ĝin; same homo estos nepercepteble kondukata al la murdo. R. Allier distingas tri stadiojn en tiu evoluo; estas kompreneble ke tiuj tranĉoj estas nur principaj -- ili valoras nur montrifostetojn kaj oni ne povas tro strikte sekvi ilin. Konsento senefika kaj konsento formulita signas la finiĝon de la unua kaj de la dua periodo; ili atingas kulminon en la tria, la krizo.

par. I.- La konsento senefika.

Ĉe la establo de misiono, la indiĝenoj agnoskas, post iom da tempo kaj almenaŭ vorte, ke la misionulo pravas, ke ilia vivo estas malsupera. Sed estas ĉio: nenia efektiva modifo montras aktualan inklinon al konvertiĝo -- kaj tio daŭros eble jarojn.

Certe ekzistas konsento, tamen ĝi enhavas precipe afablon, deziron gajni avantaĝojn de la misionulo, kaj la teoria aliĝo signifas fakte nur komplimenton... Por ni ekzistas okulkreva kontraŭeco: "la agoj sekvu la akordiĝon de la spirito!"; en la kapo de la pagano novaj elementoj simple apudiĝis al la jam ekzistantaj, la komparo inter ili ne estas farata tiel longe ke la kerno ne sufiĉe fortiĝis. Ĉu ne same okazas ekz. la aĉeto de aŭtomobilo? Konversoj, reklamoj, akcidentoj k.t.p. konvinkas pri la avantaĝoj de la veturilo, sed la aĉeto ne estas decidata; la pripenso eble iĝos deziro... kaj tiam la akiro ŝajnos memkomprenebla! Estas cetere ĉ feliĉe ke la kompara venas malfrue, ĉar se la pagano (aŭ la amaturo de aŭtomobilo) komence elektus, la nova kerno sendube ne venkus...

La konsento senefika estas do io nova en la konscienco, la subjekto ne opinias ĝin grava kaj ĉio okazas senkonscie; tiu konsento eĉ ne rivelas al li la recentan tendencan, kvankam tanga observanto jam tiumomente povus aŭguri la finon.

Resume: neniŭ ŝanĝiĝo montras la progreson de la nova ideo, la socia konduto de la individuo restas identa sed diferaj elementoj malrapide invadas la pensokampon en simpla apudiĝo.

par. 2.- Konsento formulita.

Dank' al la manko de kontraŭstaro la nova ideo konkeras terenon, sed same -- kvankam la demando pri aliĝo neniŭ estas klare esprimita -- la subjekto ekvidas la konsekvencojn de la akcepto kaj i.a. ĝiajn eventualajn malfacilaĵojn. Krome, ĉar la konscienco antaŭsentas la finiĝon de sia kvieto, surda (praskau nekonscia) rezisto estiĝas. Ambaŭ, progreso kaj rezisto, kreas iom post iom la elementojn de projekto: "mi devus konvertiĝi". Tie la konsento, ankoraŭ kondiĉa, eniras la konscion.

La konsento, ĝis nun abstrakta, fariĝas pli afekcia kaj same la ĝena flanko prezentigas al la spirito de la interesato: konvertiĝi estas ago grava, ĝi estas ribelo kontraŭ la socia korpuso tiel ke la decida paŝo ŝajnas preskaŭ heroaĵo, la koncepto de la subjekto mem pri la socia stato estas fakte

tabua (sankcioj de la ĉefo, de la senaj moralaj ŝanĝoj ludas rolon).

La impulso al konvertiĝo do daŭras helpejn kaj la rezisto organiziĝas ĝo povas halti. Sed se la konsento jekto generale prokrastos la aferon solve dependas de li sed li esperi tigi sin li uzas ekvivalentojn, ek ti la bapton sen pli -- aŭ erigi la nur adultante) -- aŭ konvertigi la edzinojn k.t.p. Komence tio ne ĉia antaŭmeditata, sed se ĝi estas val dlo (fariĝas "obstinigo", kaj situ nun la indiĝeno reagas, ekz. edzi au li decidis suriri la novan vojo vidos poste.

Se la konvertigo malgrau ĉio prifidas al la okazaĵoj, la hazardo, kreita de la cirkonstancoj kaj ke

- (1) La Psychologie de l'Assassinat, 1935, fevr. p.153 et s.,
- (2) 1937, 362 p. Collection des sciences criminelles de l'Univ. éd. "L'écras", p. 7-8.
- (3) La problemoj de la respondeco, ne estas rekte ekzamenataj, se
- (4) Payot, Paris, 2 vol.

EL LA HISTORIO DE LA

La moderna movado ne desiris la ĉiuj ventegoj: purigi la aeron. Ĝi konduki ĝis florado neniŭ konitan ilian programon; la pasio ofte esti to de la amaso restis malinklina ka satana sendieco, ilia akra mordanta ilia eĝismo kaj sinmendiigo; ili kaj moko, kaj ili agis, kvazau nur ionu ĉe tio: I) la realistan nature vis la motivojn en tio, ke la homoj kompreneblecon: "zoo'n muzikaal ges voanarlio, kaj malsato de vortaroj tis amuzon, sed iĝis penado. Kion p taan voelden in 't geel, in 't bru

Sed ni ne povas bei la grandajn arton al multaj verkistoj. Per atak portis la arton sur la bela vera vo animpoezio atingis ofte mirindajn k vo puriĝis, riĉiĝis, subtiliĝis. La propraj kaj franca literaturo. La pl la stilo, la pura vortbeleco, la tu syn, iĝis la nederlanda lingvo per la vortarto. Venis Europea vasteco sian vorton en la mondliteraturo.

Nota: apud la moderna movado, sed s verkistoj rakontis, kie la Modernul tiujn detalojn, ili donis sole la t oni jam povis rimarki tian movadon estas unua celo ĉe Haspels, Van Jor is ĉe Van Schendel, Bart van der L

fontoj:
"Beknopte Geschiedenis der Nederl